

ÚVOD

Územie Slovenska, a zvlášť jeho východná časť je miestom kde sa stretávajú, vzájomne prenikajú a ovplyvňujú viaceré kultúry v rôznych časových horizontoch. Iba nedostatočným historickým a archeologickým výskumom možno vysvetliť niektoré zaužívané, avšak prekonané závery a tvrdenia (napríklad o neďávnom osídlení tohoto územia). Vztahuje sa to aj na tú časť kultúry Slovenska, ktorej nositeľom je jeho rusínske (ukrajinské) obyvateľstvo: ikony, drevené i murované chrámy (cerkvy), rukopisné a tlačené knihy a i. Takéto pamiatky sú preskúmané iba čiastočne a častoizolovane od kultúrnohistorických, náboženských a politických procesov, ktoré sa odohrávali nielen na východnom Slovensku, ale aj v priľahlých regiónoch súčasného Poľska, Ukrajiny a Maďarska, kde bola cirkev východného (byzantského) obradu - najskôr pravoslávna, neskôr zjednotená (uniátska, gréckokatolícka), v súčasnosti pravoslávna a katolícka východného obradu.

Práve na veľkom teritóriu východného Slovenska dochádza k stretnutiu Východu a Západu, čo sa odrazilo v prejavoch materiálnej a duchovnej kultúry tunajšieho obyvateľstva - Slovákov, Maďarov, Nemcov, Rusínov (Ukrajincov), Poliakov a iných národností. Jednej časti tohoto dedičstva - ikonám - je venovaná táto práca. Jej téma je veľmi aktuálna zvlášť teraz, keď sa vo veľkom počte stavajú nové chrámy, vrátane desiatok ikonostasov a ďalšej vnútornej výzdoby v obidvoch cirkvách východného obradu.

Svoju pozornosť sme sústredili na obdobie 17. storočia, kedy došlo k najväčším zmenám v ukrajinskej ikonomal'be, ku ktorej patria aj ikony na východnom Slovensku skúmanej doby. Týka sa to nielen ukončenia formovania ikonostasu, ale tiež výtvarnej a ikonografickej zložky pamiatok.

Značná časť poznatkov o ikonopisných okruhoch a porovnávacieho materiálu z územia západnej Ukrajiny a východného Poľska bola získaná vďaka *štipendiu udelenému Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky (jún 2002)*, počas ktorého boli preskúmané relevantné lokality v okolí Slavska a časť fondov ikon v múzeách Lviva, Lucka a Drohobyča. Práca je čiastkovým výstupom grantového projektu *VEGA č. 1/8005/01 Ikony na Slovensku a ich ikonografia*.